

6 Kennisrijk Holland Rijnland?

Inleiding

Het doel van dit zeer korte hoofdstuk is om op een gedetailleerder niveau inzicht te verschaffen in de potenties van Holland Rijnland om een kennisregio te worden. Ik doe dat aan de hand van het rapport van Bureau Lou-ter en inzichten van de Kamer van Koophandel Rijnland. Het hoofdstuk is enerzijds een nadere beeldvorming van het onderzoek van de RPB en anderzijds een concretisering hoe een niet onbelangrijke actor in het economische speelveld de kwaliteit van Holland Rijnland beoordeelt. Die kwaliteit moet worden gezien in het licht van Quo Vadis.

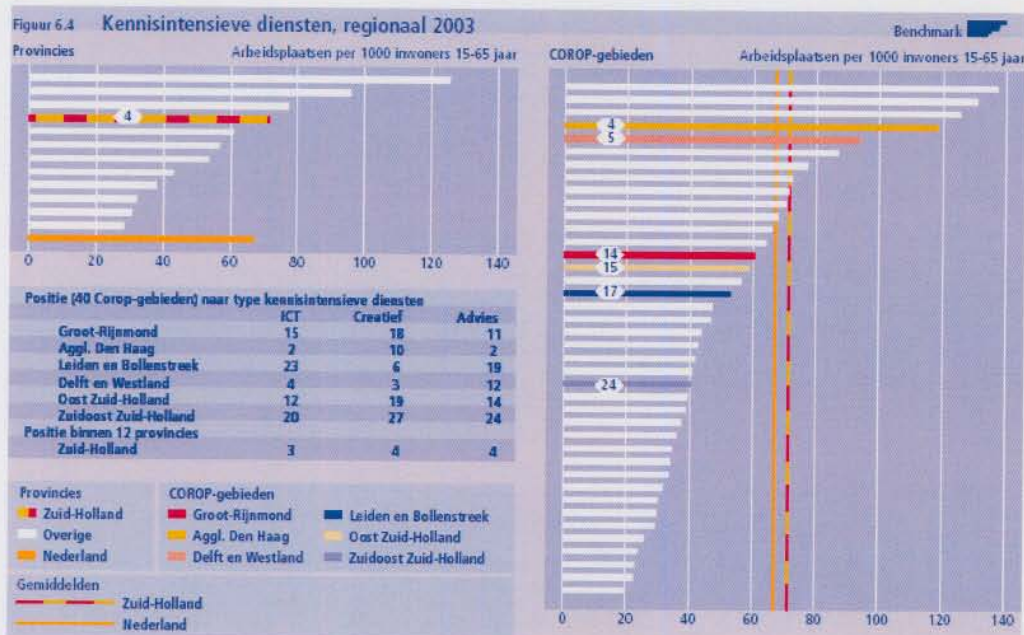
Kansen voor kennis

Gezien de economische structuur van Holland Rijnland, met als uitschieters de zorg, het onderwijs en de groothandel (Greenport) zou een redelijke score mogen worden verwacht. De analyse van het RPB toonde aan dat Holland Rijnland matig scoorde. Het onderzoek van Lou-ter komt met een vergelijkbare conclusies. De figuren 19 en 20 ondersteunen zijn conclusies. Hij maakt terecht onderscheid tussen drie segmenten: ICT, Creatieve diensten & goederen en advies. De regio blijkt dan behoorlijk mager te scoren. Al lijkt de score op 'creatief' hoog, in termen van arbeidsplaatsen stelt het weinig voor. Het RPB-onderzoek stelde al dat de Noordvleugel het patent heeft op deze diensten. Het beeld voor de industriële werkgelegenheid in de high- en mediumtech is ook niet bijster positief, zoals figuur 20 toont. Dit beeld is dus heel; wat anders dan de beleidsnotitie van Holland Rijnland doet vermoeden.

Lou-ter is hard in zijn oordeel over de kansen voor de Provincie Zuid-Holland voor wat betreft de kenniseconomie. Hij stelt dat de Provincie weliswaar de kenniseconomie hoog op de agenda heeft staan, maar dat: *"Gegeven de recente ontwikkelingen is dat een ambitieuze doelstelling. Recente ontwikkelingen die een aanloop vormen voor deze collegeperiode geven aan dat de indicatoren voor de kenniseconomie zo snel verslechteren dat een wending ten goede in de collegeperiode reeds tot tevredenheid moet stemmen."* (p. 54).

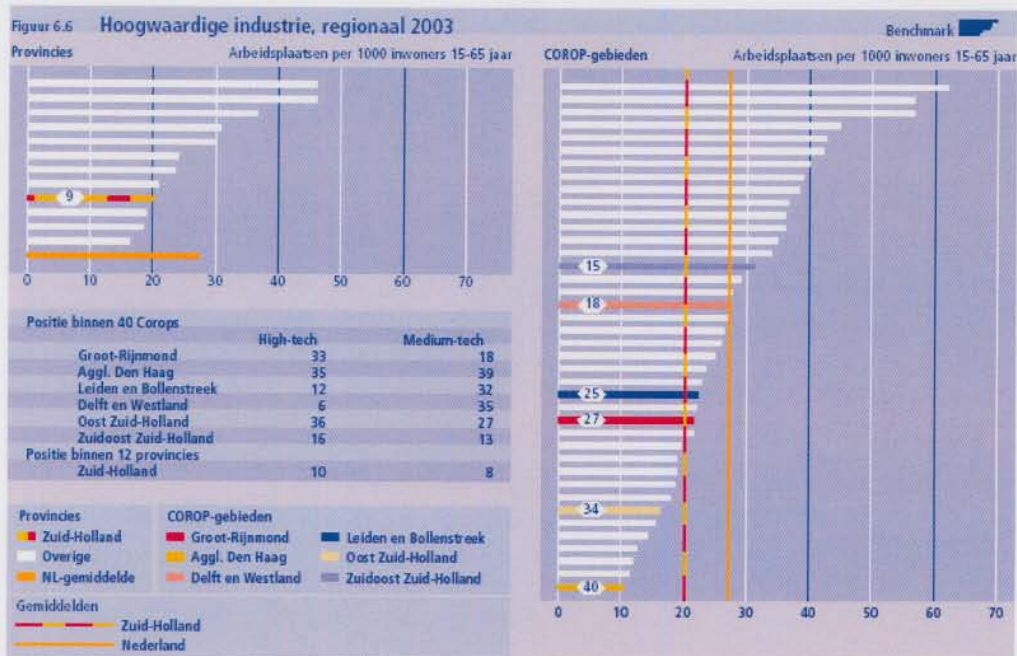
De beelden van het RPB en Lou-ter overziend, in combinatie met mijn eigen kennis, leidt tot de conclusie dat de economisch structuur van Zuid-Holland en Holland Rijnland om minder hoogdravende taal vragen. Een pas op de plaats is op zijn plaats. U heeft een heel andere uitdaging, neen een ander gevecht te leveren. Gaat dat u lukken?

Figuur 19

Bron: Bureau Louter 2004, p. 57

Figuur 20

Bron: Bureau Louter 2004, p. 57

Over bestuurskracht volgens ondernemers?

“Een ander gevecht leveren. Gaat dat u lukken?”, zo eindigde de vorige paragraaf. Als ik de stukken van de Kamer van Koophandel Rijnland en mijn eigen ervaring uit het recente verleden gebruik, dan sidder ik licht. De kamer benadrukt dat in tal van beleidsstukken allerlei begrippen zonder enige definitie te pas en te onpas worden gebruikt. Ik concentreer mij

hier op het begrip kenniscluster dat netjes door de kamer wordt omschreven en niet in het Plan van Aanpak.

Ik herhaal de definitie nogmaals (Bochhove et al. 2003). Een kenniscluster heeft niet zozeer te maken met een generiek niveau van economisch functioneren, maar met een specifieke sectorale en ruimtelijke concentratie van activiteiten. Daarnaast gaat het niet om een solitaire concentratie maar om een speelveld (netwerk) waar onderwijs, kennisinstututen en gebruikers van kennis (arbeidsmarkt en andere bedrijven) ketenafhankelijk van elkaar zijn. De ketenafhankelijk betekent dat R&D, marketing en productontwikkeling en productie en omzet op een economisch gezonde wijze in een cluster thuishoren. Hoofd en hand dus. Een harde eis van de Kamer van Koophandel Rijnmond is dat een kenniscluster haar kapitaal haalt uit de commercie.

Op basis van deze uitgangspunten komt de Kamer van Koophandel Rijnland maar op één cluster uit: Life sciences. En bovendien is dat pas sinds kort omdat Centocor nu pas grootschalig gaat produceren. Alle andere vaak genoemde kennisclusters als Internationaal Recht, Lucht en Ruimtevaart, ICT, Sensor en Nanotechnologie, Deltatechnologie en het Agri-complex voldoen niet aan de eis van onafhankelijkheid van de overheid en toegevoegde waarde.

Ik ga akkoord met deze strakke definitie en haar uitkomst. Bovenstaande wil natuurlijk niet zeggen dat er niet geïnvesteerd moet worden in de andere bovenstaande sectoren die kennisintensief zijn. Ook wil dit niet zeggen dat er kennis toegevoegd moet worden in niet-kennisintensieve sectoren. Wat bovenstaande wil zeggen dat Holland Rijnland moet nadenken waar zij het over heeft. Dit klinkt streng en hard: zo is het ook bedoeld.

Dit gezegd hebbende, noemt de Kamer van Koophandel Rijnland een paar zeer voordelen die Holland Rijnland kenmerken. De meeste van deze vestigingsplaatsfactoren zijn mijns inziens niet zo bijzonder. Sterker, ze kunnen zelfs leiden tot een minder aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven.

Ten eerste is de nabijheid van Schiphol is van belang. Ik stel hier onmiddellijk tegenover dat dit ook geldt voor de Noordvleugel en met name voor de Amsterdamse en zelfs Utrechtse regio. Voor de Greenport geldt die factor wel, maar die buit is al binnen. Ten tweede is de bereikbaarheid in Holland Rijnland niet onvoordelig. Ik heb daar zo mijn bedenkingen tegen omdat een aantal vaten behoorlijk verstopt zit. Het recente RPB-onderzoek 'Behalve de dagelijkse files, over betrouwbaarheid van reistijd (Hilbers et al. 2004) toont andere beelden voor 2001 en 2020. Die betrouwbaarheid heeft betrekking op de kans dat een verplaatsing gemaakt kan worden zonder een significante afwijking van de verwachte reistijd. De onbetrouwbaarheid wordt door reizigers belangrijker gevonden dan de reistijd zelf. Het zou een zeer goede zaak als binnen zeer afzienbare tijd de oost-west verbinding tot stand komt als mede de lightrailverbinding. Persoonlijk ben ik groot voorstander dat deze takken naar het noorden (Haarlem) en het zuiden (Haagse Regio) krijgt. Ten derde is de arbeidsmarkt krap, maar flexibel. Ik denk dat die opmerking terecht is. Maar is dit een voordeel voor bedrijven in Holland Rijnland of ook voor bedrijven uit de Haagse en Amsterdamse regio? Als ik naar de ontwikkeling van pendel-

relaties, de inkomensontwikkeling en de ontwikkeling van de economische structuur van Holland Rijnland en zijn 'ommeland', dan zie ik eerder Holland Rijnland dat een woongebied aan het worden is. Ten vierde is de sociale structuur stabiel. Maar eerlijk gezegd is dit ondanks alle commotie in de media en volgens sommige politici overal wel het geval.

De Kamer van Koophandel Rijnland ziet ook een baar beren op de weg. De Kamer van Koophandel Rijnland is hard in haar oordeel over de beleidsmakers en politici in Holland Rijnland: geen verstand van zaken omdat ze geen economische kennis hebben, en het gebrek aan een 'sense of urgency' en daadkracht. Saillant zijn de opmerking die worden genoemd door het bedrijfsleven en de onderzoekers, te lezen in 'Leiden in de Kennissamenleving', niet te lezen zijn in de stukken van bestuurders en beleidsmedewerkers van de overheid en de universiteit. De twee statements zijn: 'sociaal-economische uitsluiting' en de internationale context van de kenniseconomie'. Ethiek en analyse van dit essay revisited.

Duiding voor Holland Rijnland

In mijn ogen heeft Holland Rijnland niet echt een bijzonder eigenschap als het gaat om prominente vestigingsfactoren voor kennisbedrijven. Alleen voor de Greenport geldt de grondgebondenheid. En die Greenport mag dan nu volgens de Kamer van Koophandel Rijnland niet zo goed scoren, maar hier valt mijns inziens we meer eer te behalen door haar keteneffect en grondgebondenheid. Ik vermoed wel dat er een flinke sanering nodig zal en dat die regionaal moet worden aangepakt.

De economisch structuur van Zuid-Holland en Holland Rijnland vragen om een wat minder hoogdravende taal als het om de kenniseconomie gaat. En daar waar wel gescoord kan worden, namelijk op het stimuleren van innovatie in de volle breedte van de regionale economie en zeer specifiek op het Life-science cluster, ontbreekt het bestuurlijk aan visie en wilskracht om de kansen die er zijn regionaal te organiseren. Die dynamiek is niet gebaat bij de remmende werking van de politiek. De politiek moet een keuze maken ten behoeve van de publieke zaak, maar wel met verstand van zaken.